Kolttien kyläkokous
Sevettijärventie 9080
99930 Sevettijärvi
kolttien.kylakokous@saamisiidsaabbar.fi

ASIANTUNTIJALAUSUNTO
23.1.2023

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

TyV@eduskunta.fi

Asia: HE 274/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Viite: Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta tiistai 24.01.2023 klo 12.15 / HE 274/2022 vp

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Kolttien kyläkokoukselta kirjallista lausuntoa laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta. Kolttien luottamusmies on asiantuntijana työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuultavana tiistaina 24.1.2023.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta vahvistaa saamelaisten itsemääräämisoikeutta ja edistää tasa-arvoa sekä eri kieliryhmien kuin saamelaisalueen eri alueiden välillä. Esityksen lähtökohtana oleva saamelaisten itsemääräämisoikeuden vahvistaminen on ainoa oikea lähestymistapa aiemmin todettujen ihmisoikeusrikkomusten korjaamiseksi ja lopettamiseksi.

Saamelaiskäräjälain 3 §:n muuttaminen hallituksen esityksessä esitettyyn muotoon edistää kolttasaamelaisten tasa-arvoa muihin saamen kieliryhmiin nähden. 3 §:n 2 kohdan poistaminen laista on perusteltua myös siksi. Tämä lain kohta on osaltaan ollut kolttasaamelaisia syrjivä, koska kolttasaamelaisten ei ole historiallisista syistä mahdollista vedota kyseiseen pykälään hakeutuessaan saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Saamelaisyhteisö tunnistaa itse jäsenensä ja tässä oleellista on elävä kulttuurinen yhteys yhteisöön. Voimassa olevan lain kirjaus jättää tämän oleellisen seikan hyvin epämääräiseksi ja tulkinnanvaraiseksi eikä sitä voida edes osoittaa asiakohdan määrittelemillä kriteereillä. 3 §:n 1 kohdan kielikriteerin ulottaminen kolmannesta sukupolvesta neljänteen sukupolveen vahvistaa myös niiden saamelaisten, jotka eivät ole voineet oppia saamen kieltä ensimmäisenä kielenään, eli nk. kielensä menettäneiden saamelaisten, asemaa osana saamelaisyhteisöä.

Saamelaiskäräjien hallinnon kehittäminen ja riittävien resurssien takaaminen toiminnalle on tärkeä osa lainmuutosta. Saamelaiskäräjien toiminnan vahvistaminen parantaa osaltaan saamelaisten mahdollisuuksia vaikuttaa niihin asioihin, joiden vaikutukset kohdistuvat esimerkiksi saamelaisten kulttuuriin tai elinympäristöön. 9 §:n mukaisen neuvotteluvelvoitteen kehittäminen yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitteeksi on tärkeää ja hallituksen esityksen mukaiset viranomaisia koskeva

saamelaiskulttuurin heikentämiskielto sekä viranomaisten perehtymisvelvoite ovat tärkeitä lisäyksiä lakiin. Maankäyttöön liittyvissä prosesseissa selkeiden pelisääntöjen luomiseen tähtäävän toimintamallin kehittäminen on keskeinen ajatus 9 §:n kirjauksille. Kyse ei ole miltään osin veto-oikeudesta vaan nykyisten neuvotteluvelvoitteiden selkeästä kirjaamisesta lain tasolle ja pyrkimyksestä saavuttaa yksimielisyys tai saada Saamelaiskäräjien suostumus saamelaisiin vaikuttaviin hankkeisiin. Saamelaisten perinteiset elinkeinot ovat riippuvaisia maiden ja vesien käytöstä, joten olisikin outoa, mikäli saamelaiset eivät pääsisi itse vaikuttamaan näihin asioihin nimenomaan vapaaseen, tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen perustuen (FPIC). Saamelaisten itsemääräämisoikeuden vahvistaminen edistää tässä kohdin luonnon monimuotoisuutta, hidastaa luontokatoa ja osaltaan vaikuttaa ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Hallituksen esityksessä esitetään äänestyskäytäntöjen monipuolistamista. Saamelaiskäräjävaalin äänestys toteutetaan voimassa olevan lain mukaisesti postiäänestyksenä, joka on asettanut erityisesti syrjäseuduilla kaukana postin palveluista asuvat saamelaiset hyvin eriarvoiseen asemaan. Äänestyskäytäntö on ollut vaikea erityisesti kirjattujen kirjeiden noutamisen ja takaisin toimittamisen sekä erilaisten postin kulun häiriöiden vuoksi. Äänestäjät ovat joutuneet noutamaan äänestysasiakirjansa usein jopa satojen kilometrien päässä sijaitsevista palvelupisteistä. Esitetyt muutokset turvaavat alueellista yhdenvertaisuutta ja mahdollistavat saamelaisten kotiseutualueen syrjäisimpienkin osien saamelaisten osallistumista. Erityisesti syrjäseuduilla saamelaiskäräjävaaleissa äänestäminen on ollut jopa mahdotonta pitkien välimatkojen ja huonojen kulkuyhteyksien sekä karsittujen postipalveluiden vuoksi. Esitetyt muutokset todennäköisesti lisäävät saamelaisten äänestysaktiivisuutta ja demokratiaa yleisesti, kun kaikilla saamelaisryhmillä eri alueilla on yhdenvertaisemmat mahdollisuudet osallistua vaaleihin ja heidän ehdokkaillaan mahdollisuudet tulla valituiksi vaaleissa.

Hallituksen esitys eduskunnalle on kokonaisuudessaan huomattava parannus voimassa olevaan saamelaiskäräjälakiin. Kolttien kyläkokous kannattaa hallituksen esityksen saamelaiskäräjälain muuttamisesta vahvistamista Saamelaiskäräjien täyskokouksen 29.11.2022 selvällä enemmistöllä hyväksymän Saamelaiskäräjien alueellista edustavuutta koskevaa 10 § sisältöä koskevalla lisäyksellä täydennettynä.

Veikko Feodoroff

Kolttien luottamusmies